

Medgeneracijska delavnica: Ni vse zlato, kar se sveti (Teden Geoparka Karavanke).

Foto: Vlasta Čobal Sedmak, Ravne na Koroškem, 17. 5. 2012

Tematska delavnica Zgodovinski parki in vrtovi, kulturni spomenik? (Kulturni bazar).

Foto: Gorazd Bence, Ljubljana, 13. 3. 2012

SPOZNAJ, VARUJ, OHRANI

Kulturna dediščina je zapis časa, življenja, izkušenj, znanja in spretnosti. Vsak zapis pusti drugačno sled, v kateri pa lahko poiščemo skupne značilnosti, ki nas povežejo pri ohranjanju skupne preteklosti in prihodnosti. Prepoznavanje dediščine, pomoč lastnikom in vsem zainteresiranim pri njenem ohranjanju, zagotavljanje dostopnosti dediščine javnosti in razvijanje kulturnih vsebin, ki sodobnega človeka povezujejo z dediščino, strokovni nadzor nad posegi v dediščino in izvedba neposrednega zavarovanja ter drugih dejanj, katerih namen sta ohranjanje in oživljanje dediščine, so osrednje naloge Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljevanju ZVKDS). ZVKDS dediščino popularizira na več načinov: s tiskanimi publikacijami, potujočimi razstavami in posamičnimi aktivnostmi ob uspešnih obnovah ali drugih varstvenih projektih in sistematično dediščinsko vzgojo, ki bo v nadaljevanju podrobneje predstavljena.

ZVKDS je s projektom Spoznaj, varuj, ohrani stopil korak naprej pri konstantni, kontinuirani in načrtni vzgoji mlajše populacije, ki na inovativen način spoznajo poslanstvo, vizije, delo, cilje in paleto različnih strokovnjakov konservatorjev, ki so v službi kulturne dediščine: arheologov, restavratorjev, umetnostnih zgodovinarjev, etnologov, zgodovinarjev, arhitektov. Nekateri slabo razumljivi pojmi, kot so nepremična kulturna dediščina, kulturni spomenik, arheološko območje, naselbinsko območje, v otroških očeh oživijo. Učenci in dijaki se naučijo gledati, videti in prepoznati kulturno dediščino ter njeno vrednost. Poti do širitev obzorij so različne: predavanja, vodeni sprehodi skozi mesto z opazovanjem mogočnih stavb, ogledi restavratorskih ateljejev, ustvarjalne delavnice, ogledi arheoloških izkopavanj *in situ*, ... Ustvarjalci in snovalci projekta se prilagodimo zahtevam, željam posameznih ciljnih skupin ter seveda rednemu pedagoškemu programu (kulturni dan, naravoslovni oz. tehniški dan, učna ura zgodovine ali likovne vzgoje, ...).

Kulturo in kulturno dediščino, ki opredeljujeta vsak narod, naj bi nas naučili spoštovati v ranem otroštvu. To lahko dosežemo le s kontinuirano dediščinsko vzgojo in z napredkom v razmišljanju o odnosu do lastne kulturne dediščine. Ko cenimo svojo dediščino, lahko širimo obzorja s spoznavanjem skupne dediščine in iskanjem skupnih korenin na širšem prostoru ter poglobljamo znanje o lastni dediščini. Ključna pri tem je vključenost dediščine v proces šolanja in v vsakdanje življenje. Samo tako celovit pristop lahko prinese dolgoročne učinke in konkretne, vidne rezultate v odnosu posameznika in naroda do dediščine.

Bistvo projekta Spoznaj, varuj, ohrani je neposredno povezano z izhodiščem, da kar znamo prepoznati in videti, tudi cenimo in spoštujemo ter ohranjamo in varujemo. Pri tem ne smemo pozabiti na primerno izbiro metodologije dela, s katero pristopamo k mlajši populaciji, pridobimo in ohranimo njihovo zanimanje. Biti zanimiv, ustvarjalen in vedno aktualen pomeni garaško, vendar nikoli enolično delo ter svojevrsten izziv ustvarjalcem.

Izvedbene aktivnosti

Izvajanje aktivnosti je naravnano fleksibilno in medpredmetno ter prilagojeno zahtevam, predznanju in starosti skupin ter pedagoškemu procesu. Otrokom in mladostnikom najprej pojasnimo nekatere pojme in termine o dediščini, po navadi s kratko predstavitevijo, usmerjeno na izbrane kulturne spomenike iz bližnje okolice. S pomočjo čutil ob zaznavanju informacij iz zunanjega sveta razvijamo ustvarjalnost in domišljijo. Zaupamo svojim očem, zanašamo se na svoje zaznave, spodbujamo radovednost, vdihujemo življenje in zgodbe stavbam, predmetom ter s tem krepimo zavest o kulturni dediščini med malimi in velikimi udeleženci. Kako? Za dediščino skrbi pisana paleta ljudi z različnimi in zanimivimi poklici, ki jih zainteresirani spoznavajo s pomočjo različnih aktivnosti. Za najmlajše smo pripravili pobarvanke,

* Milena Antonić, ing. strojništva, višja konservatorska sodelavka, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor. 2000 Maribor, Slomškov trg 6, E-naslov: milena.antonice@zvkd.si

malce starejši otroci se pomerijo v iskanju razlik na ilustracijah ali pa jih obiše čisto pravi strokovnjak konservator, poln zanimivih zgodb in pripravljen na vsa vprašanja radovednih učencev. Spodbujamo prepoznavanje različnih vrst in tipov dediščine, najenostavneje s papirnatimi sestavljanjkami. Za tiste, ki imajo raje virtualni svet, pa sta za zdaj na voljo spletni sestavljanke. Najpomembneje pa je, da vsako aktivnost, če je le mogoče, obogatimo s tematsko delavnico, ki jih imajo otroci najraje. V letih delovanja smo skrbno osmislili in pripravili nekaj tipov delavnic o varovanju kulturne dediščine. V nadaljevanju podrobneje opisujem delavnico, ki jo uspešno in pogosto izvajamo, rezultat pa je vedno drugačen izdelek zadovoljnega otroka.

Primer tematske delavnice: Zgodovinski parki in vrtovi, kulturni spomenik?

Zgodovinski parki in vrtovi ostajajo v zavesti naših mladih in manj mladih državljanov bolj ali manj neznanca in stvar davne preteklosti. »In obnovljen dvorec brez pripadajočega vrta je kakor slavnostna večerja brez lepo pogrnjene mize« (Simič 2009: 15). Namen delavnice je mlajši populaciji predstaviti in približati pojme, kot so: zgodovinski park in vrt, vrtna umetnost, srednjeveški park, ... V delavnicah izdelujemo makete parkov po srednjeveških zasnovah in mlade seznanjamo s pojmom zgodovinski park – kulturni in naravni spomenik. S pomočjo strokovnjakov in ob prikazanih primerih oblikovanih parkov to zvrst dediščine spoznajo na drug način in dobijo ideje za izdelavo svojega sanjskega parka, ki ga lahko odnesejo domov kot magnet, knjižno kazalo, mapo ali celo nakit. Najbolj doživeta izvedba tovrstne delavnice je v avtentičnem okolju zgodovinskega parka.

Sklepne misli

Temelja kvalitetne in uspešne izvedbe projekta Spoznaj, varuj, ohrani sta sodelovanje ter konstruktiven in kvaliteten dialog med institucijami in z zavzetimi posamezniki. Prednosti projekta sta prilagodljivost potrebam ciljnih skupin ter pestra izbira aktivnosti. Projekt krepi interdisciplinarnost v stroki in med pedagogi, ki vpeljujejo fleksibilnost urnika in medpredmetno povezanost. Z aktivnostmi projekta krepimo in dosegamo zastavljene temeljne cilje projekta:

- spoznati, videti, prepoznati in ohranjati kulturno dediščino;
- oblikovati pozitiven odnos do dediščine;
- razviti specifične estetske kvalitete;
- soustvarjati kulturno sedanjost.

Čeprav kulturno dediščino varujejo zakoni, konvencije, odredbe in odloki, je najpomembnejši še vedno posameznik s svojim odnosom. Ne nazadnje so izobraženi, informirani, senzibilni otroci in mladostniki najboljši »zakon«. Prilagajamo se potrebam vsake nove generacije, saj se zavedamo, da je v dobi informatike nujna kakovostna spletna stran za otroke, s poudarkom na kulturni dediščini in informacijah, ki jim bodo koristile v učnem procesu in prisotnosti na socialnih omrežjih.

Načrtujemo razpis nagrajnega fotografsko-likovno-literarnega natečaja s poudarkom na razumevanju pomena varovanja dediščine. Sredstva za njegovo izvedbo bomo poskušali pridobiti na različnih razpisih in s povezovanji z drugimi institucijami ter državami.

Sodelujemo z javnimi ustanovami in šolami (Unesco, Narodni dom Maribor, arhivi, Arboretum Volčji Potok in drugi) ter z vsebinsko podobnimi projekti (Geopark Karavanke, Kulturni dnevnik, Festival Lent in drugi). Rezultati našeg dela niso merljivi v številkah in takoj, pokazali se bodo šele čez leta, ko bodo današnji otroci odrasli in bodo bolj zavestno ter manj destruktivno delali z našo skupno zapuščino. Trenutni rezultati vseh izvedenih aktivnosti so merljivi in vidni v zadovoljnih obrazih otrok, ki sprašujejo: »Kaj pa bomo spoznali naslednjič?« Neprecenljivo! Ustvarjalci, oblikovalci in izvajalci pričujočega projekta se bomo ob nujni podpori še naprej trudili, saj so nam vedno nova vprašanja in iskreno zanimanje radovednih otrok za dediščino velika spodbuda in svojevrstna obveznost.

Več informacij na spletni strani projekta: www.zvkds.si/sl/zvkds/spoznaj-varuj-ohrani in *Facebooku*.

Literatura

SIMIČ, Mitja (ur.): *Po zgodovinskih parkih in vrtovih Slovenije*. Šmarje-Sap. Buča, 2009.